פרשת שבוע עפ"י השפת אמת

פרשת שמות

[תרל"א]

ואלה שמות כו' הבאים מצרימה את יעקב כו' (שמות א, א). כתיב (קהלת ז, א) טוב שם (טוב) משמן טוב ובמדרש קהלת[1] טוב שם טוב חנניה מישאל שיצאו מן האש. מנדב ואביהוא שנשרפו והיו נמשחין בשמן המשחה. [כמדומה ששמעתי כן גם מאא"ז מו"ר זצלה"ה] פירוש שמן טוב מי שניתן לו גדולה מן השמים כענין הכהנים שהיו מיוחדין לעבודתו יתברך. אבל טוב מי שמרויח לעצמו על ידי יגיעתו. וזה נקרא שם טוב. ובחינה זו מה שיותר מרוחק ויש עבודה יותר חשוב יותר שזה ענין השם מה שיוצא יותר למרחוק ונקרא שם טוב ביותר. וזה ענין שבטי ה' שירדו למצרים בבחינת שמות כי האבות היו חוץ מן הטבע ונדבקים בו יתברך ונעשו אליו יתברך מרכבה תמיד[2]. והשבטים הם שמתפשטין הארות הקדושה גם בתוך הטבע ועל שם זה נקראו שבטים מלשון התפשטות[3]. ולכך ירדו למצרים לעורר הארת הקדושה גם תוך המיצר וההסתר. ועם כל זה העיד הכתוב

[3] "מצאתי בריקרא רבה עשו שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן נפשות ביתו, לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה, יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש, לפי שהיו עובדים לאל אחד" (רש"י בראשית מו, כו ד"ה 'כל הנפש').

[תרל"ז]

בפסוק (שמות ד, א) והן לא יאמינו לי כו' והיה אם לא יאמינו כו' (שם ח–ט). והרי מיד האמינו. אבל נראה דכתיב (שם ג, יד) אהיה אשר אהיה. פירשו חז"ל[11] אהיה בצרה זו אשר אהיה עמהם בצרות אחרות. ביאור הדברים שגלות מצרים היה שורש לכל הגליות וכמו כן הגאולה היה מפתח גאולתן של ישראל בכל הצרות שבעולם. ולכן ביקש משה רבינו ע"ה להיות הגאולה אף כשיהיו במדריגה התחתונה כמו בגלותינו עתה שמחוסרין אמונה. ולזה היו כל האותות האלה על כל מיני הגלות. כי ליכא ספיקא קמי שמיא ומה שייך אם לא יאמינו כו'. ולדברינו יתיישב הכל. וכמו כן היה הגאולה על ידי משה רבינו ע"ה שהוא שורש כל הנביאים וצדיקי הדור[12]. וזה נראה גם כן הענין ששאל משה רבינו ע"ה מה שמו מה אומר כו' (שמות ג, יג) אחר כך אמר שלח נא כו' (שם ד, יג). רק על ידי שראה מתשובת ה'. אהיה אשר אהיה. שזאת הגאולה היא שורש כל הגאולות לכן אמר שלח נא שאין סופי להכניסם[13]. כי בוודאי הרגיש משה רבינו ע"ה אשר הוא מוכן לגאול את ישראל כמו שכתבו חז"ל[14] היה רועה (שם ג, א). מוכן לגאולה. אך כי ראה שהיא גאולה לדורות. וגם ראה שבסוף לא יתמשכו בני ישראל אחר מדרגתו. והוא מה שנעשה אחר כך בחטא העגל ומשה רבינו ע"ה לא היה בכלל החטא ולכן לא קיבל השליחות. ולכן הראה לו הקב"ה מתן תורה כמו שכתוב (שם יב) וזה לך האות כו' תעבדון את האלקים כו' פירוש שבעת מתן תורה עמדו בני ישראל באמת במדריגת משה

[תרצ"א]

(שמות א, א) כי באו את יעקב והיינו שהיו דבוקין בהפנימיות. [כמו שכתבתי לעיל[4] פירוש ויחי יעקב בארץ מצרים (בראשית מז, כח) ע"ש]. וזה שסופי תיבות את יעקב איש (שמות א, א) הוא שבת כן כתוב בבעל הטורים[5]. שזה הוא ענין שבת. נחלה בלי מצרים[6]. להיות התעוררת[7] הקדושה בשבת גם בתוך המעשה. שיש בירור קצת בגילוי בכל דבר להיות עליה לשורשו. וימי המעשה נקראים עבודה להביא בחינת השבת גם בימות החול. ובמצרים היה עבודה קשה יותר כמו שכתוב (שמות א, יד) בפרך. אבל השבטים לא ירדו למצרים רק בבחינת שמותם. אבל הפנימיות היו מדובקין בבחינת יעקב. [כמו שכתוב (שמות א, ה) נפש אחת ברש"י ויגש[8] והוא שנתברר להם שחיות הפנימיות שבכל דבר הוא מה' יתברך בלבד. אף שנראה מבחוץ מהופך. הוא רק הסתר. ועל ידי שיודעין זה בבירור ממשיכין ההארה גם בתוך ההסתר עד שנתגלה הפנימיות. ובזוהר הקדוש[9] ה' ושמו אחד (זכריה יד, ט) ובבחינת שמו נקרא רזא דאחד שנסתר עתה ועל ידי אמונת ישראל שמתבטלין להפנימיות נתברר האחדות וזהו בחינת שבת. [ולכך כתיב במדרש קהלת שם[10] שחביבין שמותם של השבטים ע"ש]:

[תרל"ד]

רבינו ע"ה ואופן הנהגתו כראוי. רק אחר כך קילקלו. אבל כיון שכבר היו במדריגה זו יש להם לבטוח כי יחזרו למדריגה זו אחר התיקון. ונמצא שבאמת על ידי משה רבינו ע"ה יהיה תיקון האחרון גם כן[15]. ולכן מיושב כל הענין ועיין מה שכתבנו לקמן[16] עוד מזה:

[תרצ"ט]

בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג, ב) במדרש[4] אני ישנה כו' (שה"ש ה, ב). כמו שכתבנו כבר מזה[5] כי הבורא יתברך נגלה אליו מתוך החושך להודיעהו כי הגם שבני ישראל שרוין בגלות מכל מקום ההתלהבות נמצא בתוכם. רק שהוא נסתר. וזהו שכתוב (שמות ג, ב–ג) הסנה בוער כו' מדוע לא יבער הסנה כי לפי רוב התלהבות הקדושה שנמצא אצל בני ישראל הוא דבר פלא ונפלא איך מתקיים החושך וההסתר. והוא יותר פלא ונוראות הבורא יתברך מנוראות של הגאולה והבן. [ואפשר זה נרמז באמירת אנשי כנסת הגדולה הן הן נוראותיו כו'[6] כמו שכתבנו]:

[תרצ"א]

מה ששאל משה רבינו ע"ה מה שמו כו' (שמות ג, יג) ואחר כך מיאן בשליחות[32] כאילו היה רוצה לידע שמותיו יתברך ולא ילך אחר כך. אבל נראה שמתשובת שמותיו יתברך ראה שדבר קשה השליחות לפניו. כמו שכתבתי לעיל[33]. ואחר זה[K33] אמר מי אנכי (שם יא). במדרש[34] כי ה' יתברך הבטיח אנכי אעלך (בראשית מו, ד). ורצה משה רבינו ע"ה להיות ה' יתברך בעצמו הגואל. ואם היה כן היתה הגאולה מיד ולא היה קישוי העבודה יותר. וכתיב (שמות ג, יא) כי אוציא פירש רש"י[35] מה ראוין ישראל לגאולה. וכי משה רבינו ע"ה דיבר סרה על ישראל. הלא מסר נפשו על אחד מישראל כל ימיו. אבל אמר שאין הגאולה יכול להיות רק על ידי ה' יתברך בעצמו. וכאשר שמע שעלה צעקת בני ישראל לפניו יתברך ורוצה לגואלם והיה עת רצון לפניו יתברך. אמר כן כדי שישיב ה' יתברך לפניו כי ראוין הם. כמו שכתוב (שם יב) תעבדון כו' על ההר הזה. שיעלה לפניו זכות אמירת נעשה ונשמע (שם כד, ז). וכן מה שכתוב בפרשת תשא (שם לג, יא) ושב אל המחנה בגמרא ברכות[36] וברש"י שם[37] כשאני בכעס כו' ע"ש. גם כן הפירוש שאמר משה רבינו ע"ה כן כדי שישיב לו ה' יתברך כך. ובוודאי משה רבינו ע"ה שנבחר לגואל היו כל דבריו לטובת ישראל ומסר נפשו לומר מה שאינו ראוי לזכותן של ישראל כמו שכתוב במדרש[38] כשראה ה' יתברך שבשביל ישראל אמר כן כו':

[תרל"ט]

במדרש[1] אוהבו שחרו מוסר (משלי יג, כד). דאיתא[2] כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. דחכמה היא בחינת אהבת ה' על ידי שמבין ורואה בהשגתו אמיתות הבורא יתברך שברא הכל יש מאין כענין שכתוב (שם ז, ד) אמור לחכמה אחותי את. אמנם כשמקדים האדם היראה מקודם אף שאינו יודע ומאמין במצות הבורא יתברך. על ידי זה אהבה וחכמה הבאה אחר כך מתקיים לעד. ולכן כתב במדרש[1] ג' מתנות נתן הבורא יתברך לבני ישראל התורה וארץ ישראל ועולם הבא וכולם על ידי יסורים. שלא להעלות על הדעת חס ושלום כי הגלות מצרים ושאר הגליות הוא רק עונש בלבד. אבל הוא עצה איך שיהיה אחר כך גאולה שלימה וחכמה שמתגלה אחר הגלות כמו שכתוב (ישעיה יא, ט) ומלאה הארץ דיעה יהיה קיים לעד. שחרו מוסר הוא ההתחלה שיהיה ההתחלה על ידי יסורים שהוא בחינת יראה ואמונה כנ"ל כמו שכתבו חכמים[3] יגעתי ומצאתי תאמין ואם לאו אל תאמין שהחכמה הבאה בלי יגיעה חולפת ועוברת ואינו דבר המתקיים. לכן הקדים הבורא יתברך הגלות שיאמינו בני ישראל בה' יתברך מתוך החושך. שהיה זה הכנה למתן תורה שיהיה מתקיים אחר כך לעד. ולכן אמר ה' למשה רבינו ע"ה (שמות ג, יב) בהוציאך את העם כו' תעבדון כו' על ההר הזה. כי בוודאי משה רבינו ע"ה היה מוכן לתורה והוא הכיר את מקומו. וגאולת מצרים היה הכנה למתן תורה וכשגילה לו הבורא יתברך כי הוא הכנה לקבלת התורה קיבל השליחות:

[תרל"ח]

בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג, ב) במדרש[5] אני ישנה ולבי ער כו' (שה"ש ה, ב). פירוש שהקב"ה הראה למשה מראה גדולה זו מתוך חושך הגלות עצמו. וזה היה התימה מדוע לא יבער הסנה (שמות ג, ג) מאחר שנמצא באמת התלהבות הגדול הזה איך יש קיום לקליפה המחשכת אורות הגדולים הללו. אך זה באמת רצה הקב"ה להראות לו כי אדרבה לפי גודל החושך
10 והגלות נסתר בו אור גדול גנוז והוא בחינת הגאולה. כי הגלות הוא סימן על הגאולה. וכפי רוב קישוי הגלות מורה על תוקף הגאולה. וזה פירוש הכתוב (שמות א, יב) וכאשר יענו אותו כו' וכן יפרוץ. פירוש הכתוב מתרץ עצמו אשר לא יהרהרו אחר הבורא יתברך איך הניח לענות את עמו כל כך כי כפי רוב העינוי כן יהיה אחר כך תוקף הגאולה:

[תרמא]

במדרש[16] אילולי שהסתיר פניו היה מראה לו מה למעלה כו' אף על פי כן בשכר ויסתר כו' (שמות ג, ו) זכה לתמונת ה' יביט (במדבר יב, ח). פירוש כי בוודאי גם משה רבינו ע"ה ידע זאת כי היה מראה לו כו'. וכל אלה ההשגות הניח בעבור להסתיר פניו בשביל יראת ה'. ולכן השיג בשכר יראה זאת תמונת ה' יביט. והטעם כי מעט אשר משיג אדם בזכות מעשיו. שקול נגד הרבה השגות הבאין לאדם במתנה. ודבר הבא בעבודת האדם הוא קיים לעד. ועל ענין זה נאמר (תהלים לד, י) יראו את ה' קדושיו כי אין מחסור ליראיו:

[תרמ"ב]

ב"ה שמות בקיצור על מה שכבר נכתב

במדרש אוהבו שחרו מוסר (משלי יג, כד). היינו ממש בכל יום כמו שכתוב (תהלים עג, יד) ותוכחתי לבקרים. וכמו שכתבו חז"ל[1] יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכל זה לטובה שעל ידי היגיעה שיש בראשיתו מקבל אחר כך הטובה בשלימות. וזה שכתוב (שמות א, א) ואלה שמות כו' להודיע חיבתן בשעת הירידה להגלות[2]. להודיע כי לא מצד שפלות היה. רק ואוהבו
10 שחרו מוסר. ועל הכל קיבלו שכר. וכמו שכתוב (שם יג) ויעבידו כו' בפרך שמלבד העבדות היו עובדין עמהם בלב רע ובשנאה גדולה. כן היה אחר כך הגאולה וקורבת הקב"ה אותם בחיבה יתירה. כמאמר (שם יב) כאשר יענו כן ירבה. ויש לכל איש ישראל מאלה הדרכים בכל יום[3] לכן מזכירין יציאת מצרים[4] ותיקנו קודם קריאת שמע ותפלה שיש בכל יום התחדשות מעשה בראשית בכח עשרה מאמרות. רק שיש גם
20 כן התנגדות וצריכין לגאולה. ואחר כך מרגישין התחדשות עשרת הדברות והתורה כמו שכתוב במדרש[5] שאין יכולים להשיג התורה רק על ידי יסורים כו'. וזה שכתוב (שם ב) בלבת אש מתוך הסנה שהראה לו שתוך החושך של הגלות יש התלהבות גדול של קבלת התורה. רק שאין יכולים לקבלו קודם יסורי הגלות והוא כמו שכתוב (שם יב) בהוציאך כו'.

[תרמ"ג]

במדרש[1] יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו כו' (תהלים קג, ז). דאיתא[2] המשתתף בצערן של ציבור זוכה ורואה בנחמת ציבור וכן כתוב באבילות החורבן (ישעיה סו, י) שישו אתה משוש כל המתאבלים כו'[3]. וצריך הבנה אם הפירוש שיראה בבנין ירושלים אם יהיה בימיו מדוע לא יזכה כמו כל הדור. ואי הפירוש שיחיה עד הבנין והלא כמה
10 צדיקים שנסתלקו מקודם. רק הפירוש שזוכה לראות בנחמת ציבור גם תוך הצער כי הגלות הוא רק הסתר. אבל מי שזוכה להסיר ממנו ההסתר כפי בירור וזכות לבו כך יוכל לראות בנחמת ציבור וכמו שכתוב שישו אתה כמו בחינת כנסת ישראל בעצמה אם כי היא בגלות עם כל זה השמחה גנוז בה. כי יודעת שעתידה להיות עטרה בראשו של מלך. כן מי שמשתתף עמה בצערה זוכה לראות גם בשמחתה. וזה
20 נתקיים במשה דכתיב (שמות ב, יא) וירא בסבלותם לכן הראה לו הקב"ה הגאולה ומתן תורה שזה היה כל תכלית הגלות כדאיתא במדרש[4] שגלות מצרים היתה הקדמת יסורין קודם התורה. וכל הגליות שאחר כך עד עתה הוא הכנת יסורין קודם עולם הבא. ולכן כמו שאז היה כאשר יענו כן ירבה כו' (שם א, יב). כן בכל הגליות. וכיון שהשכר של ימות המשיח ועולם הבא הוא בלי קצבה. לכן גם הקדמת היסורין הם בלי זמן וקץ. ונחזור לדברינו שהראה לו הקב"ה
10 האור הצפון ומיוחד להיות נולד מזה הצער וזהו שכתוב יודיע דרכיו כו' מה שבני ישראל ראו אחר כך כשנגמר בפועל. וזהו שכתוב עלילותיו. ולמשה הראה דרכיו בעוד שלא יצא לפועל וזהו שכתוב (שם ג, ב) בלבת אש מתוך הסנה. כמו כן הצדיקים שמשתתפין תמיד בצער גלות השכינה ובני ישראל. זוכין להרגיש הארות מגאולה העתידה:

[תרמ"ב-המשך]

והנה משה רבינו ע"ה אמר (שם יא) מי אנכי כו' וכי אוציא ודרשו חז"ל[6] מה זכות יש להם. וחלילה שילשן רבינו משה ע"ה על ישראל אשר בחר בו ה' יתברך ומסר נפשו בעבורינו בכל עת. אכן בוודאי מאחר שהיה מיוחד לשליחות. ידע הגלות על בוריו. והבין כי עדיין אינם מוכנים להגאולה כי בעוד הגלות שולט נכסה מפתח של הגאולה וכמו כן מדריגת
10 משה רבינו ע"ה שהוא היה הגואל המיוחד[7] היה נכסה לכן אמר מי אנכי כו' וכי אוציא כו'. וה' יתברך השיבו (שם יב) כי אהיה עמך כו' בהוציאך כו'. והיינו כי החושך יכסה ארץ (ישעיה ס, ב). ותיכף כשיצאו מן הגלות ישתנו למעליותא ויתרוממו ויתקיימו אצל הר סיני כענין שכתוב (שמות יט, ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים כו'. שבאו במהירות מרעמסס לסוכות[8]. והכל רמז על המדריגות שנהפכו כרגע להיות אנשים אחרים. וכמו
20 כן יש לנו לקוות בגלות המר הזה שלא להיות נואש חס ושלום בראות שפלותינו מלבר ומלגאו שאין מוכנים לשום מדריגה קטנה של מדריגות אבותינו לומר איך נוכל לעבוד בבית המקדש ולראות פני ה' שלש פעמים בשנה. כי כשיתן ה' יתברך ויגאלנו. יתעורר הפנימיות שיש בנו להיות נהפכים כרגע לעלות למדריגות עליונות כבשנים הקדמוניות כנ"ל. ה' יתברך ימהר גאולתינו במהרה בימינו אמן:

[תרמ"ד]

בפסוק (שמות ג, טז) פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים כו'. דכתיב (בראשית מו, ד) אנכי אעלך גם עלה כי הגלות היה כדי להעלות ניצוצי קדושה שהיו במצרים[5] דכתיב (שם טו, יד) וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי פירוש כנ"ל לתקן מה שנמצא בהם וזה גם עלה. וזהו העשוי לכם פירוש בעבורכם הטמין ה' יתברך שם מטמוניות. עשוי לשון תיקון. שבא העת של
10 התיקונים שנצרכו להיות במצרים. וכתיב (שמות ג, ז) ראה ראיתי כו' עני עמי. פירוש כי הכל היה צפוי לפניו כמו שכתוב (בראשית א, לא) וירא כו' כל אשר עשה והנה טוב מאוד. אכן הגלות נמשך עד שזוכין לקבל פנימיות הגלות שהם היסורין כמו שעלה לפניו יתברך ואז בא הגאולה וזה ראה ראיתי. ועל זה השתחוו בני ישראל על כי ראה ענים[6]. פירוש אף שלא נגאלו עוד. רק מה שעלה לפניו העינוי. וזה שלימות של
20 המכוון בהגלות. בזה יש לשמוח שלא ניגע לריק חס ושלום. וזה הסימן של פקידה כפולה[7] תיקון הגלות ומפתח הגאולה כנ"ל: